

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1997. január

CXXXII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

CXXXII. évfolyam 1. szám

(január)

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor (a bizottság elnöke), Sántha Antal, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon: 201-7737

Nyomdai munkák: Csathó és Társa
Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1997. január 7.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület.
Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad
(1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: Nyárfakongresszus
Magyarországon
Hátsó borító: Az OEE millicentenáriumi
fafaragása (Salló István munkája)
Fotók: Pápai Gábor

СОДЕРЖАНИЕ

A. КОЛТАЙ: Какова причина побурения хвои у древостоев из сосны черной? 12
Работа Бояи Фаркаш о лесоводстве, написанная в 1820 году 18

TARTALOM

ERDÉSZETI POLITIKA

Múlt, jelen, jövő – beszélgetés Schmotzer Andrással	1
Dr. Tóth Béla: Nemzetközi Nyárfa-kongresszus	3
Dr. Solymos Rezső: Erdő- vad- és fagazdaságunk helyzete, jövőbeni szerepe	6
Dr. Balázs István: Az új erdő ... törvényről vadászoknak	8
Apatóczy István: Nomen est omen	11

ERDÉSZETI KUTATÁS

Koltay András: Mitől vörösödnek feketefenyveseink?	12
Dr. Szodfridt István: Néhány mondat a szukszesszióról	14
Bidló András – Kovács Gábor – Nyári László: Csemetekerti talajok tápanyag-ellátottságának vizsgálata	15

ERDŐKERÜLŐBEN

Bólyai Farkas erdészeti csonka munkája (I)	18
Dr. Sallai János: Az erdőörök fegyverhasználata a múlt század végén	21
Gál István: Bolyongás a Hargita táján (I)	22
Dr. Tompa Károly: Mátyás Vilmosra emlékezem	24
Dr. Ráczné dr. Schneider Ildikó: Bemutatjuk a Soproni Egyetem Múzeumát (V)	25
Sylvester Lajos: A kisvasút (I)	26
Dr. Cserny Károly: A tardosi vadkan	28
Czuczor Ferenc: Ló az erdőben	29

EGYESÜLETI HÍREK

INHALT

Koltay, A.: Woher die Röte unserer Schwarzkieferbestände?	12
Bolyai, F.-s verstümmelte Arbeit in Sache der Fordtwirtschaft vom Jahre 1820 (I)	18

CONTENTS

Koltay, A.: Why do our austrian pine stands become red?	12
Work on the forestry written by Bolyai Farkas in the year of 1820	18

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Ungarischer Forstverein
Association Forestiere Hongroise
Hungarian Forestry Association

Tisztelt Tagtársaink!

Budapest, 1997. január 20.

A Magyar Közlöny 1996. évi 120. számában megjelent az 1996. évi CXXVI. sz. törvény „a személyi jövedelemadó meghatározott részének az adózó rendelkezése szerinti közcélú felhasználásáról.”

E törvény jogot ad a magánszemélynek arra, hogy a trv. 1.§-ában meghatározott adóösszeg 1%-áról egy kiválasztott kedvezményezett javára rendelkező nyilatkozatot adhasson.

A törvény alkalmazásában (4.§ 2. bek.) kedvezményezett az egyesületi jogról szóló 1989. évi II. trv. szerinti társadalmi szervezet, – tehát az Országos Erdészeti Egyesület is.

Tisztelettel kérjük Tagtársainkat, – amennyiben az OEE-t kívánják kedvezményezettként megjelölni, – az alábbi rendelkező nyilatkozatot **méretre** kivágva, **lezárva, nevével, lakcímével** és **személyi számával, vagy jelével** ellátott postai, szabványméretű borítékban adóbevallási csomagjában helyezze el, vagy az adóbevallást helyettesítő munkáltatói elszámolás esetén közvetlenül munkáltatójának adja át, legkésőbb **március 25-ig**.

A beérkezett összegről és felhasználásáról az „Erdészeti Lapok”-ban részletesen beszámolunk T. Tagtársainknak.

Erdésziüdvözlettel:

Szikra Dezső s.k.
főtitkár

RENDELKEZŐ NYILATKOZAT A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

A kedvezményezett adószáma:

1 9 8 1 5 9 0 5 - 1 - 4 1

A kedvezményezett neve:

Ennek kitöltése nem kötelező

ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

TUDNIVALÓK

Ezt a nyilatkozatot tegye egy olyan, e lappal azonos méretű borítékba, amelyen feltüntette a **NEVÉT, LAKCÍMÉT, ÉS A SZEMÉLYI SZÁMÁT**.

FONTOS!

Ahhoz, hogy a rendelkezése teljesíthető legyen a nyilatkozaton a kedvezményezett adószámát, a borítékon az Ön nevét, lakcímét és a személyi számát pontosan tüntesse fel.

Múlt, jelen, jövő

Beszélgetés Schmotzer Andrással,
az Országos Erdészeti Egyesület elnökével

Elnök úr! Az 1996-os jubileumi év jó alkalmat ad arra, hogy néhány gondolattal értékelje az elmúlt évek eseményeit, különös tekintettel az Egyesület munkájára, az erdészetben bekövetkezett változásokra.

1990-től vagyok az Egyesület elnöke, mely dátum önmagában sokat sejtet. Hiszen ehhez kapcsolódik a rendszerváltás és az ezzel kapcsolatos szakmapolitikai események sorozata. Valamennyien emlékszünk rá, hogy óriási igény volt a változásra. Most utólag úgy látom, hogy a politikai változással jogos igényünket óhatatlanul egybemosztuk a szakmai változások igényével. Pedig alapvetően a magyar erdőgazdálkodás közel sem volt olyan helyzetben, hogy alapvető változást kellett volna véghezvinni. Ezt ugyan szinte közfelkiáltással jeleztük is a nagypolitika felé, de már késő volt. Az ezt követő hadakozás lekötötte valamennyi energiánkat, amit a szakmai egységre, annak megtartására kellett volna fordítani. *Emlékezzünk, a változást követően majd százfős szakértői kollégium állásfoglalására.*

Mi polarizálhatta az akkori egyetértést?

Ahogy az események haladtak, úgy derült ki, hogy az említett egység látszategység volt. Az *első igazi nagy trauma* a kárpótlással érte a szakmát. Kétségbeesetten harcoltunk a magunk eszközeivel az állami erdők szétaprózódása ellen. Sajnos hiába. Fokozta az erdészek megaláztatását, hogy mint köztudott érték nélkül, csak a föld aranykorona értékén mentek a licitek. Mintha az erdészek sok-sok évi keserves munkája értékelhetetlen lenne. *Fokozta a szakma elkeseredettségét az átalakulással járó sok elbocsátás is, és az, hogy végül nem kaptuk meg az államtitkári beosztású államigazgatási vezetést. Nem értették meg, hogy nem a szakma közgazdasági súlya indokolja – még ma is – a fajsúlyosabb vezetést, hanem az ország 20 százalékán található ökoszisztéma értéke.*

Itt kell megemlítenem, nagyon félek attól, hogy a jelenlegi állapot sem végleges még. Ami a tulajdonviszonyokat illeti, és ha erkölcsileg nem javul az ország helyzete, bizony csak statiszták lehetünk erdeink szenvedéseinek.

Nagyon komoly és szoros kapcsolatot tartottunk az erdőt bármilyen oldalról érintő minisztériumokkal, azok első számú vezetőivel. Hogy tárgyalásaink nem hozták meg a kívánt eredményt, gyanítom, nemcsak a meg nem értésen, hanem a szakmán belüli egymásnak feszülésnek is köszönhetjük. Ahogy a kárpótlással kapcsolatosan is *letette az egyesület a nagyon határozott véleményét*, és mégis ellentétes folyamat zajlott le, *nem az egyesület gyengeségének tulajdonítom*, hanem a nagypolitikában és a gazdaságban bekövetkezett változások elsöprő szándékának. **A privatizáció elsősorban politikai kérdés volt.**

A kárpótláson túl az állami erdőgazdaságokat is érték enyhén szólva kérdéses intézkedések.

Igen. Azt hiszem, az elmúlt negyven év uniformizáló reflexe működött a privatizáció végrehajtása során. Nem a versenyszférába tartozó fafeldolgozó tevékenység leválasztása volt a baj – hiszen valóban tiszta vizet kellett önteni a pohárba –, hanem a sokszor sürgető kényszer a fafeldolgozó üzemek, gépjármű műhelyek értéken aluli eladására. *Ez volt a szakma második traumája.* Van rá példa, hogy nem kellett csődöt jelenteni annak az erdőgazdaságnak, ahol saját tulajdonban maradt egy-egy üzem.

Nemsokára működni kell az elmúlt évben megszületett, az erdőt közvetlenül érintő törvényeknek.

A vadgazdálkodásról és a vad védelméről szóló törvénnyel kezdem. Itt is kiemelem az erdőgazdálkodás minőségét döntően meghatározó nagyvadgazdálkodást. Most is állítom, hogy nem szabadott volna külön törvényt alkotni. Az apróvad helyzetét a privatizáció megoldotta. A szántók elaprózódása, a heterogén vetésforgók sokkal jobb életeret biztosítanak, mint az agyonvegyszerezett, hatalmas nagyüzemi táblák. A nagyvadat viszont nem lett volna szabad az erdőtől, az erdőgazdálkodástól a törvényalkotásnál „leválasztani”. *Sajnos itt is tetten érhető a politikai döntés. Hiszen nem a vad a nemzeti kincs, hanem az élőhelye az erdei ökoszisztéma.* Azt hiszem, hogy a Parlamentben ülő honatyák nem nagyon hittek az erdész szakemberek véleményében, mert lobbyérdekeket sejtettek az érvelések mögött. Volt rá eset, hogy nyolc-kilenc, az erdőgazdálkodásban szakmailag meghatározó jogi személy egybehangzó véleménye sem volt elegendő ahhoz, hogy érveink hassanak. Az erdei életközösség és ezáltal az erdészek harmadik traumája a vadászterületek kijelölésével előállott mondhatni szegycmentes állapot. *A különböző érdekcsoportok ádáz küzdelméből a vad lesz az igazi vesztes.* Mert vadászni min-

denki akar, sokszor gazdasági kényszerből is. Vagy ahol alapvetően meg fog változni a helyzet, ott az „utolsó lehetőségként”. Mindemellett félő, hogy az erdészek lesznek a bűnbakok. A fő kérdés azonban szakmailag az, hogy ez az áldatlan helyzet milyen hatással lesz a vadállományra, és a vadállomány szakszerű kezelésére. *Mert mégiscsak a vadról, a vad védelméről van szó.*

Jóval egyszerűbb lehetett az erdőgazdálkodás és a természetvédelem érdekeit összehangolni, bár nyilvánvaló, hogy a realitásokat figyelembe véve mindkét félnek bizonyos fokú önmérsékletet kellett tanúsítani.

A folyamat nem a törvényalkotás időpontjától kezdődött, hiszen az erdészet független a jogszabályelőírásoktól, igyekeztek és ma is igyekeznek a természetben a lehetőségekhez képest a legkevesebb kárt okozni a fatermesztési célt szolgáló erdőterületekben folyó erdőgazdálkodásnál. Amennyiben az egyes erdőrészekben a természetvédelmi hatóságoknak bármilyen a természetvédelemmel kapcsolatos igénye volt, azt megfogalmazta eddig is, és ennek megfelelően gazdálkodtunk. Ez különösen az éves favágási tervek egyeztetésénél fontos. De ugyanez vonatkozik az erdőfelújítási terveinkre, ahol eldől a fafaj összetétel, mely meghatározza a következő egy, másfél évszázadra a táj arculatát. Az új természetvédelmi törvénnyel kibővül azoknak a területeknek a nagysága, amelyek természetvédelmi rendeltetést kaptak és természetesen kibővül az erdőgazdálkodás és a természetvédelem kapcsolata is.

És az erdőről az erdők védelméről szóló törvény?

Mivel az erdőről, az erdők védelméről szóló törvény alkotásakor messzemenően ökológiai erdőgazdálkodási szemléletből indultak ki a jogszabály előkészítők, így feltételezhetően *lesimultak azok a csúcok, ahol eddig ütközhetett a természetvédelem és az erdőgazdálkodás.* A nagy probléma inkább az, hogy az erdőgazdálkodással kapcsolatos elvárásokat a jogszabály szerint három különböző szakhatósággal kell egyeztetnünk, illetve három különböző szakhatósági igényt kell betartani. És ráadásul ez a három szakhatóság bizonyos fókig három cél irányába működik. Mivel sok esetben ennél a különböző szakhatóságoknál is Sopronban oklevelet szerzett erdőmérnökök dolgoznak, csak reménykedni lehet abban, hogy valamiféle közös szemléletből adódó ügymenetre számíthatunk. Ám úgy néz ki a helyzet,

hogy itt nem elsősorban a szakmai nézetek összecsiszolásának lehetetlenségéről van szó, sokkal inkább a különböző csoportok működtetésének jellegéből adódó érdekek érvényesítéséről. Ez lehet személyi, illetve a működtetéshez szükséges anyagi érdekek érvényesítésének szándékából fakadó feszültség. Csak nehezíti a helyzetet, hogy ezeknek a különböző érdekcsoportoknak más-más a minisztériuma. Az egész erdőgazdálkodás tekintetében és az így kialakult helyzetről azt egészen biztosan meg lehet állapítani, hogy a sokgazdás állapot akár a szakhatósági, akár a gyakorlati gazdálkodást nézve hosszú távon semmi szín alatt nem szolgálja, szolgálhatja a magyar erdők érdekeit. A vagyon megosztás az ÁPV Rt. és a kincstár között, a szakhatósági részről az FM Erdészeti Hivatal, a KTM Természetvédelmi Hivatal és bizonyos fókig a Pénzügyminisztérium között. Az alsóbb régiókban a különböző társadalmi szerveződések, ha az alapolgokban nem is, de jellegüket tekintve eltérő megítélással viselkednek. Hát ebben a dzsungelban vajmi kevés esélye van annak, hogy az erdő számára a lehető legkedvezőbb és főleg a mai korban szükséges leggyorsabb döntés hozódjék, illetve ennek a döntésnek a hatása mihamarabb a „tömellett” is jelentkezzen. Jelen pillanatban *a három törvény biztosítja az erdőgazdálkodás működőképességét*, de a járulékos előírások hiánya (végrehajtási utasítás, területkijelölések stb.) végül is sok zavart okoz.

Végezetül kérem Elnök urat, hogy néhány mondatban szóljon az Egyesület munkájáról.

Azt kell mondanom, hogy az első négy éves ciklus megteremtette az egyesület jó arculatát. Ez kezdődött a 125 éves évfordulóval, ahol zászlót szenteltünk, mondhatni zászlót bontottunk. 1991-től az országban valamennyi egyesületi élet felpezsdült és ez jellemző a mienkre is. Azonban nem szabad elfelejteni, hogy nemcsak az elnökség, hanem a helyi csoport vezetők is társadalmi munkában végzik tevékenységünket és ez egyértelműen kihatással van az egyes állásfoglalásokban rögzítettek következetes végrehajtására. Az elmúlt évek alatt hála a pártoló tagságnak, az egyes külföldi támogatóknak, sikerült stabilizálnunk az egyesület pénzügyi helyzetét, ami rendkívül fontos dolog. Itt kell megemlíteni az egyesület szaksajtójának megreformálását, mely azzal kezdődhetett, hogy visszakapta eredeti 1862-ben megjelent címét. Az egyesület tagjai szélesebb körben olvashatóbb sajtóhoz jutottak.

Az elnökség a helyi csoportokkal való szorosabb kapcsolattartás érdekében 1994-ben az úgynevezett régióképviselekkel bővült, mely nagymértékben hozzájárult ahhoz, hogy – ahol éltek vele – a kapcsolattartás mindkét irányba szorosabb lett. Két új szakosztály létesült. Az egyik a *magánerdőtulajdonosok*, a másik pedig az *erdei iskolákat magában foglaló* és ténykedésüket koordináló, elősegítő szakosztály. 1996. nemcsak az ország számára, hanem egyesületünk életére is kihatással volt. Egymást érték a különféle jubileumi rendezvények, melyről a szaksajtó bőségesen beszámolt. A helyi kezdeményezések, ahol milicentenáriumi emlékhelyek létesítéséről, különböző események megrendezéséről olvashattunk. Az Országos Erdészeti Egyesület megalakulásának 130. évfordulója is ehhez az évhez kötődik, melyhez méltó befejezése volt a *jubileumi emlékülés* és ennek kapcsán Wagner Károly mellszobrának megkoszorúzása.

Pápai Gábor

DR. TÓTH BÉLA

Kimagasló sikerrel zárult a nemzetközi nyárfa-kongresszus

Az utóbbi évtizedek egyik legnagyobb jelentőségű és leg-sikeresebb erdészeti nemzetközi rendezvénye zajlott 1996. szeptember 27. – október 4. között Magyarországon, hivatalos megnevezéssel a **FAO Nemzetközi Nyárfa Bizottság 20. (Budapesti) ülése**, valójában a világ nyárfa kutatóit, nyárfatermesztőit és feldolgozóit reprezentáló széleskörű nemzetközi nyárfakongresszus. Nemzetközi kongresszussá tette a résztvevők összetételében megmutatkozott globalitás: 5 kontinens 31 országából 151 külföldi szakember, Chilétől Kínáig, Kanadától Új-Zélandig, Svédországtól Kenyáig. Itt volt a világnak szinte valamennyi neves nyárfa nemesítője, kutatója, további kiváló nyárfatermesztők, a feldolgozás fejlesztésének úttörői, a nyárfa-piac számos meghatározó személyisége.

A csaknem két évnyi fáradságos előkészítő munka meghozta a maga gyümölcsét. A résztvevők – mind szakemberként, mind pedig mint magánemberek – felsőfokú jelzőkkel kifejezett elismeréssel nyilatkoztak a látottakról és hallottakról: a magyarországi nyárfatermesztés feladatairól, célkitűzéseiről, gondjairól, a gondok enyhítésére tett erőfeszítésekről, az elért eredményekről. A magyarországi nyárfatermesztés eredményei eddig sem voltak teljesen ismeretlenek a nemzetközi szakközönség előtt (ennek is volt köszönhető, hogy a FAO Nemzetközi Nyárfa Bizottság Magyarországot kérte fel a 20. ülés megrendezésére). Eredménye ez a magyar szakemberek széleskörű nemzetközi kapcsolatainak (kutatás, együttműködés, nyárfatermesztők tanulmányúttjai, kereskedelmi kapcsolatok stb.), valamint a nemzetközi szakirodalmi tevékenységüknek. Külföldön is ismeretes, hogy a magyarországi nyárfatermesztés területa a második világháború után ötszöröse növekedett, ennek is köszönhetően Magyarország számontartott nyárfa-exportőrként van jelen a nemzetközi fapiacra. Ismételt tájékoztatásaink nyomán az is felkeltette a figyelmet, hogy a magyar nyárfatermesztés nagyjából nem optimális nyárfa-termőhelyeken folyik, és ehhez sajátos magyarországi nyárfatermesztési technológiákat alakítottunk ki. Mindezek megismertetése elé a nem-

zetközi kongresszus résztvevői fokozott várakozással tekintettek.

Külön rangot adott a nyárfakongresszusnak, hogy az – ha nem is hivatalosan – illeszkedett a millicentenáriumi rendezvények sorába. Az 1100 évvel ezelőtt történt magyar honfoglalásra a szervezők fel is hívták a résztvevők figyelmét minden lehetséges alkalommal. Erre különösen a tanulmányúton, néhány történelmi emlékhely bemutatása kapcsán lehetett sort keríteni. A kongresszus résztvevőinek összetételéből adódóan a millicentenáriumi híre, jelentősége, öt kontinens számos országába eljuthatott.

A rendezvénysorozat szeptember 27. – szeptember 30. között lebonyolított tanulmányúttal kezdődött. Ez a sorrend nagyon szerencsésnek bizonyult: a résztvevők már a budapesti ülés előtt közvetlen ismereteket szerezhettek a magyarországi nyárfatermesztésről. Másfelől a tanulmányúton szükségszerűen kialakultak azok a meleg emberi kapcsolatok, amelyek közvetlenebbé és bensőségessé tették a budapesti ülés hangulatát is. A tulajdonképpeni „fő-rendezvény” a Nemzetközi Nyárfa Bizottság 20. (budapesti) ülése, október 2-4. között zajlott le.

A tanulmányút

A négynapos tanulmányút természetesen nem tette lehetővé a magyarországi nyárfatermesztés és nyárfafeldolgozás teljes bemutatását. A tanulmányút programját úgy kellett összeállítani, hogy az minél kevesebb „üres” utazással, a lehető legteljesebb mértékben reprezentálja a magyarországi nyárfatermesztés termőhelyi viszonyait, lehetőségeit, az ezekhez alakított termelési technológiákat, a fejlesztési törekvéseket, betekintést adjon a hazai nyárfafeldolgozás egyes részterületeire.

Bár a kongresszus nem elsősorban tudományos rendezvény, éreztetni kellett a nemzetközileg egyébként is elismert magyar nyárfakutatás szerepét, jelenlétét a nyárfatermesztésünk fejlesztésében (mintegy „szürke eminenciásként”), valamint nagy

A balmazújvárosi nyár klónkísérlet (ERTI) bemutatásán.
Előtérben Rosa Arreghini, a Nemzetközi Nyárfa Bizottság alelnöke
Fotó: Csiha Imre

Az ERTI nyár klónkísérletét mutatja be dr. Tóth Béla,
a tanulmányút programvezetője
Fotó: Csiha Imre

hangsúlyval a kutatási eredmények realizálását a nyárfatermesztési gyakorlatban. Nagy érdeklődésre lehetett számítani a magyarországi fajtaválasztékot, különösen pedig a magyar nemesítésű nyárfajtákat illetően, továbbá a fajtaválaszték bővítését, folyamatos korszerűsítését szolgáló klónkísérletekkel kapcsolatban. Figyelemmel arra, hogy az európai erdészeti és természetvédelmi miniszterek 1990. évi strasbourgi konferenciájának egyik határozata nyomán előtérbe került egyes veszélyeztetett őshonos európai fajok megtartásának a feladata, célszerűnek mutatkozott néhány őshonos nyár-előfordulásnak, mint génkészletnek (egyben génmegőrzésnek) a bemutatása is.

A rendszerváltozás nyomán bekövetkezett tulajdon-változások, ezeken belül egyes erdők privatizációja indokoltá tették, hogy többféle tulajdonosi erdőkezelési formát is bemutassunk (állami erdőgazdasági rt., erdőbirtokossági társulat, erdőszövetkezet stb.). Ezt a nagy érdeklődés igazolta is. Ugyancsak érdeklődésre tarthatott számot a privatizáció során magánkézbe került fafeldolgozó középüzem, továbbá egy nagyipari üzem bemutatása is. Minthogy a bizottság a nyárfa mellett érdeklődést kezd mutatni más gyorsannövő fajok iránt is, a nyárfatermesztést kisebb akácatermesztési programmal is kiegészítettük.

A tanulmányút útvonala a következő volt: Budapest – Kunszentmárton – Tiszavárkony – Füzeszolnok – Tiszapüspöki (hajóúton) Derecske – Balmazújváros – Hajdúhadház – Nyírlugas – Vásárosnamény – Szabolcs – Budapest.

A résztvevők már induláskor részletes ismertető programot kaptak kézhez. Ez nemcsak a bemutatott objektumok főbb jellemzőit tartalmazta, részletesen ismertette a tulajdonlás jellemző adatait, a bemutatott objektumokhoz kapcsolódóan konkrét tudományos és gyakorlati célokat, megoldási módokat, a realizálható eredményeket, tapasztalatokat. Különösen ezek a kapcsolódó ismertetések, értékelések ragadták meg a résztvevők figyelmét. (Úgyannyira, hogy ez a programismertetősi mód a jövőben akár standardként is alapul vehető).

A bemutatók helyi szervezői, a szakmai témák, a levezető-közreműködő gazdálkodók, szakemberek a következők voltak:

1. Körösmenti „Paletta” Kft., Kunszentmárton. A bemutató tárgya: fafeldolgozó középüzemben nagyobb részét nyár, kisebb részt akác feldolgozása, mintegy 80%-ban exportra. A külföldiek erősen érdeklődtek, a korábban fa-feldolgozó melléküzem privatizációja, az ezt követő kapacitás- és technológiai fejlesztése iránt. (Bemutatta *Horpácsi József* ügyvezető).

2. Tiszavárkony: az egykori helybeli termelőségvetkezetben *Bagaméry Gáspár* akkori tsz-szakirányító által kezdeményezett és irányított hullámtéri nyár fajtaösszehasonlító üzemi kísérlet. (Bemutatta *Bagaméry Gáspár*, az OMMI főfelügyelője, a mindenkit lenyűgöző bemutatói állománykép kialakítását *Kiss Barnabás*, a NEFAG kerületvezető erdésztechnikusa végezte.)

3. Tószeg: a NEFAG Rt. hullámtéri nyárfatermesztése. A résztvevők itt találkoztak először a magyarországi nyárfatermesztésben jelentős szerepet játszó Agatha-F nyárral. (A NEFAG Rt.-t ismertette *Szebeni László* vezérigazgató, a nyárállományt bemutatta *Kiss Barnabás* kerületvezető erdésztechnikus.

4. Szolnok-Tiszapüspöki között tiszai hajóút: a Tisza szabályozása, erdőgazdálkodás és gátvédő erdők a Közép-Tisza menti hullámtérben (előadó: *dr. Nagy István* vízügyi igazgató), őshonos nyár-fűz galériaerdők mint erdészeti gén-források a Tisza mentén (bemutatta *dr. Tóth Béla*).

5. Derecske: a NYÍRERDŐ Rt. csemetekertje a „Populus” Kft. üzemeltetésében. Témák: a NYÍRERDŐ Rt. erdőgazdálkodásának ismertetése (*Kovács Gábor* vezérigazgató), nyár és fűz szaporítóanyagtermelés – anyatelepek, dugványtermelés, -kezelés, -tárolás, gyökereztetés, forgalmazás ismertetése, bemutatása (*Szabó Mihály*, a „Populus” Kft. ügyvezetője), az ERTI nyár és fűz nemesítési-bázis-klóngyűjteménye (bemutatta *dr. Tóth Béla*), nyár és fűz központi – országos – elitdugvány termelő anyatelep (*Szabó Mihály*), a nyár és fűz szaporítóanyagtermelés magyarországi rendszere (ismertette *dr. Bach István*, OMMI főosztályvezető).

6. Balmazújváros: az ERTI fajta-kiválasztó nagyparcellás nyár klónkísérlete a NYÍRERDŐ Rt. kivitelezésében és kezelésében, a nyárfanemesítési és -termesztési kutatások magyarországi metodikájának és rendszerének ismertetése (*dr. Tóth Béla* ERTI).

7. Hajdúhadház: társas erdőgazdálkodás – kiemelten nyár- és akácatermesztés – a helyi Erdőbirtokossági Társulatnál (ismertette *Hajdú Gábor* elnök és *Áncsán György* műszaki vezető) és a helyi „SZÖVÁLL2 Erdő és Fafeldolgozó Termelőségvetkezeti Közös Vállalatnál (ismertette *Birta Sándor* termelési igazgató), a Pannónia és az Agathe-F. nyárák termesztése (bemutatta *Áncsán György*), növénytársasági kísérletek az Agathe-F nyár állományban (ismertette *dr. Halupa Lajos* ERTI), a magyarországi akác-nemesítés háttere és folyamata, ne-

A külföldi résztvevők egy csoportja; az előtérben V. Szeenackers, a Nemzetközi Nyárfa Bizottság elnöke (Az ERTI nyírlugosi nyár fajtagyűjteménye)
Fotó: Csíha Imre

Juhász Mihály erdészeti ágazatvezető (balról) a volt Nyírlugosi Áll. Gazdaság akácatermesztéséről tart előadást (dr. Somogyi Zoltán tolmácsol)
Fotó: Csíha Imre

mesített akácfaajták gyűjteménye, nyár és akác együttes termesztése (ismertette ill. bemutatta *dr. Tóth Béla*).

8. Nyírlugas: nyár és akác termesztés mezőgazdasági termelése gazdaságosan nem használható gyenge homok talajon a racionális területhasznosítás elemeként a volt Nyírlugosi Állami Gazdaságban, Pannónia és Agathe-F nyárák termesztése, fakitermelési technológiát nyáras véghasználatban, nyáras erdőszítési technológia, a nyár – és akác – gazdálkodás ökonómiai értékelése (ismertette ill. bemutatta *Juhász Mihály* erdőmérnök, erdőgazdálkodási ágazat-vezető), az ERTI nyárfajta összehasonlító bemutató területe (*dr. Tóth Béla*).

9. Vásárosnamény: az INTERSPAN Faipari Kft. faforgácsoló üzeme (bemutatta *dr. Kelemen Miklós* igazgató).

10. Szabolcs: nyárfatermesztés a Tisza hullámterében, korábbi termelőszövetkezeti tulajdonból privatizált magánerdőkben (bemutatta *Jeszenszky András* erdőszítési szakirányító), az ERTI nyár klónkísérletei, az ERTI és az OMMI nyár fajta összehasonlító kísérlete hullámtéri kötött talajon, őshonos nyár és fűz galériaerdő a Tisza mentén (bemutatta *dr. Tóth Béla*).

A résztvevők figyelmét különösen megragadta:

- a termőhely adottságok széleskörű ismerete, azokhoz való alkalmazkodás a magyarországi nyárfatermesztésben (a termesztési lehetőségek és technológiák meghatározása, megelőző termőhely feltárás, a fajta kiválasztása stb.),
- a sokoldalú, eredményes nyárfatermesztési (nemesítési, technológiai-fejlesztési) kutatások hatékonysága,
- kiváló tulajdonságú magyar nyárfajták (Pannónia, Kopecky, Koltay nyárák) előállítása és termesztése,
- külföldi klónok csak széleskörű, hosszadalmas adaptációs vizsgálatok pozitív eredményei alapján kerülhetnek köztermesztésbe, ennek során egyes külföldi klónok éppen Magyarországon váltak „sztár”-fajtákká (pl. az Agathe-F nyár),
- a szaporítóanyag-termesztés államilag ellenőrzött rendszere garantált nyár fajtaazonosságot, minőségi szaporítóanyag előállítást és forgalmazást tesz lehetővé,
- a nyárfa-kutatás és a termesztési gyakorlat szoros kapcsolata, amely elősegíti a kutatási eredmények gyors realizálását,
- a magyarországi sajátos termőhelyi és termesztési – többnyire nem optimális – lehetőségekhez illeszkedő termesztési technológiák kifejlesztése és eredményes alkalmazása,
- az előhasználat közbeiktatására épülő nyárfa ültetési hálózatot a lemezipari rönk termesztésére ráállított nyugat-európai nyárfatermesztők ugyan továbbra is korszerűtlennek tartják, de

a bemutatók alkalmával ismertetett indokok, itt nyert közvetlen tapasztalatok alapján Magyarországon elfogadhatónak ítélik, a kevésbé fejlett nyárfatermesztő országokból jött résztvevők viszont követendőnek tartják. Természetesen ismételtlen visszatérő figyelemzetésként hangzott el a minőségi nyár rönk termesztés elengedhetetlen feltételét jelentő törzsnyesés és az ökonómiailag is megfelelő vágáskor alkalmazásra.

A résztvevők – köztük a világ legnevesebb nyárfakutatói és legtekintélyesebb nyárfatermesztési szakemberei – a látottak alapján a helyszínen is ismételtlen, majd a budapesti ülésen a legteljesebb elismeréssel állapították meg, hogy a magyarországi nyárfatermesztés a kevésbé optimális adottságok ellenére, azokhoz alkalmazkodó fajtaválaszték és termesztési technológiák kifejlesztésével példászerű eredményeket ért el, amely a minőségi továbblépéshez is reményteljes alapot nyújt.

Dr. Szemerédy Miklós, Zsuffa Lajos (Kanada) és H. Weisgerber (NSZK) világhírű nyárfakutatók a nyírlugosi nyár-fajtagyűjteményben
Fotó: Csíha Imre

DR. SOLYMOS REZSŐ

**Erdő- vad- és fagazdaságunk
helyzete, jövőbeni szerepe**Az MTA Agrártudományok Osztálya
1996. december 5-i tudományos
tanácskozásán elhangzott előadás
rövidített szövege**Magyarország erdei**

Magyarország ökológiai adottságai kedvezőek az erdő- és vadgazdálkodás számára. Az erdővel borított terület 1,7 millió ha, amelynek 80%-át gazdasági, 20%-át egyéb rendeltetésű erdő borítja. A X. század óta az erdők területének aránya a mezőgazdaság javára folyamatosan csökkent. Ez a folyamat a második világháború után megváltozott, amelynek eredményeként az erdő mintegy 600 ezer hektár területtel gyarapodott.

Erdeink jelen állapotát tekintve a területnek mintegy 55%-át a lassan növekvő őshonos fajok, míg 45%-át az akác, a fenyő, a nemes nyárak és egyéb fajok borítják. Ökológiai és gazdasági szempontból helyesebb, ha erdeink területéből legelő sorolunk, erdőművelési ágban tartva őket. A fajösszetétel alakulását tekintve még így sem kedvező a helyzet, főleg az akác indokolatlanul nagy térfoglalása miatt.

A helyzetértékeléshez tartozik az is, hogy 386 ezer hektár az egyéb rendeltetésű erdők területe, amelyhez a természetvédelmi és más védelmet szolgáló, valamint a közjóléti erdők és erdőrezervátumok tartoznak. A gazdálkodók és a természetvédelem érdekei gyakran ütköznek. A gazdasági hátrányokat jelenleg még nem térítik meg, a feszültségek emiatt is állandósultak.

**A tulajdonviszonyok,
az erdők kezelése**

A legjelentősebb változás az utóbbi években a tulajdonviszonyokban következett be. Az erdőknek mintegy 55-60%-a marad állami tulajdonban. A kárpótlás során az erdők faállományát nem értékelték fel. Így fillérekért jutottak milliós értékekhez a kárpótlottak. Ez a változás felkészületlenül érte az erdőgazdálkodást. A magántulajdonba került erdők helyzete és kezelése jórészt rendezetlen, ami további károkhoz vezethet. Az állami tulajdonban maradt 1 millió hektárt meghaladó erdő nagyobb része az ÁPV Rt., kis hányada a HM kezelésébe került. A létrehozott erdészeti rt.-k kellő gondossággal és megfelelő gazdasági eredménnyel kezelik a rájuk bízott erdőket. Rablógazdálkodást nem folytatnak. Ezen erdők fölött a tulajdonosi jogokat a PM a Kincstári Vagyoni Igazgatóság útján gyakorolja. A kezelés és a tulajdonlás kettéválasztása nem kedvező, bár eddig nagyobb problémát még nem okozott. Bonyolult az erdőgazdasági szektor szerveződése. A sok irányító és ellenőrző főhatóság mellett hiányzik az államerdészeti központi koordináló szerve.

A fatermesztés biológiai alapjai nem bővültek. A magtermelő plantázsok kiüregeszenek, a magtermelő állományokból alig gyűjtik be a nagyobb genetikai értékű magot. A csemete-

termelés nagyobb részét magánvállalkozók végzik kisüzemi módszerekkel. Az új erdőtelepítések üteme elmarad a tervezett mértéktől, az utóbbi fél évszázadban jelenleg a legalacsonyabb. Az erdőfelújítási kötelezettségek a fakitermelési lehetőségek 70% körüli kihasználása miatt csökkentek. Az állami erdőkben 90%-át, a magánerdőkben 50%-át végezték el a lehetséges fakitermelésnek (1995). A fatartalékok növekedése sok helyen nem kívánatos mértékű. A kötelezettségek csökkenése ellenére tovább növekedtek a felújítatlan erdőterületek. A természetes felújítás aránya nem kielégítő, a sarjztatás túlzott mértékű. Ennek is köszönhető az akác túlzott térfoglalása.

Erdeink egészségi állapota

A környezeti ártalmak és egyéb hatások miatt erőteljesebb mértékben közel két évtizede károsodnak erdeink. A legnagyobb kár az őshonos tölgyeseket érte. Az Európa-szerte tapasztalt erdőpusztulás nyomán követésére Magyarország is bekapcsolódott a nemzetközi monitoring hálózatba. Ennek megfelelően erdeink egészségi állapotára vonatkozóan elégséges tájékozottsággal rendelkezünk. A károk megelőzése vagy megszüntetése egyaránt hosszabb távú feladatot jelent. 1988-1995 között Európában és nálunk is folyamatosan csökkent az egészséges fák aránya. Az erősen károsodottaké az utolsó hat évben nálunk azonos szinten maradt, míg Európában növekedett. Az Európai Unió 1996. évi jelentése szerint a 15 tagállam területén mintegy 600 ezer fát vizsgáltak, és 26 ezer mintavételt értékelték. Eszerint minden ötödik fán észleltek egyértelműen károsítást, ami az előző évhez viszonyítva 2,6%-os emelkedést jelent. Az erdők egészségi állapotának vizsgálatát az Erdőrendezési Szolgálat irányítja.

A fagazdaság jellemzői

A kitermelt fa feldolgozása nem elégséges mértékű és színvonalú. Faipari termékeink jelentős része versenyképtelen Európában. Ezért viszonylag jelentős a feldolgozatlanul exportált hengeresfa mennyisége. Csökkent a fűrészáru, a faipari apríték, a parketta és egyéb burkolóanyag, a rétegelt lemez és bútortalap-, valamint bútortelgyártás. Emelkedett a láda- és rakodólappgyártás.

A belföldi fatermékértékesítés folyamatosan csökken. A külkereskedelmi mérleg az erdészeti és faipari termékek tekintetében pozitív. A fatermék-kivitel 1995-ben 4%-kal emelkedett. A korábbi évekkel szemben a fabehozatal is nőtt. Csökkent a fenyő hengeresfa- és fűrészárubehozatal. A fatermék külkereskedelmi forgalmának pozitív egyenlege 1994-ben 6,7 milliárd, 1995-ben 11,9 milliárd forint volt. Sem a fatermesztés, sem a fafeldolgozás területén nem állnak rendelkezésre országosan megfelelő adatok, kivéve a külkereskedelmet.

A nagyvadgazdaság helyzete

Az erdőterület elsősorban a nagyvad: a szarvas, a dóm, az őz, a vaddisznó élőhelye. A nagyvadgazdálkodás és az erdőgazdálkodás kapcsolata ezért meghatározó jelentőségű. Az utóbbi negyedszázad folyamán a nagyvadállomány létszáma emelkedett, főleg a vaddisznó és a szarvas szaporodott el az optimálisnál nagyobb mérték-

KIHÍZTETT MEZŐGAZDASÁGI VADKAR
(1970-1995)

Készült: Dr. K. T. nyomán

ben. A vadgazdálkodás pénzügyi mérlege kedvező volt, az évenkénti bevétel 5-6 milliárd, míg a kiadás 3 milliárd Ft körül van. Rendkívüli mértékben nőtt a kifizetett mezőgazdasági vadkár, ehhez járult az erdei vadkár, amelyet mind ez ideig nem fizettek. A vadkárok mérséklését is szolgálja a zárttéri vadtartás, amely a 80-as években fellendült, majd számottevően csökkent. Jelenleg ismét növekvőben van.

Jogszabályalkotás

A helyzetértékeléshez tartozik az is, hogy 1996-ban a Parlament három alapvetően fontos törvényt fogadott el, mégpedig: az erdőkről és az erdők védelméről, a vadgazdálkodásról és vad védelméről, valamint a természetvédelemről. Úgy tűnik, hogy a jelentős előrehaladás ellenére némileg túlszabályozottá válik az erdő- és vadgazdálkodás. Sokat javíthat ezen a törvények végrehajtási utasítása.

Kutatás, oktatás

A kutatás helyzete kedvezőtlen. Közel egy évtizede tart az erdészeti és faipari kutatások állami támogatásának mérséklése, amelyet a kutatási megbízások nem tudnak ellensúlyozni. A 100 éves múltú erdészeti kutatás kapacitása és támogatottsága a negyedére csökkent. A Faipari Kutató Intézet a csőd szélén áll. A hiányzó előfeltételek miatt egyetemünkön is visszaesett a kutatás. A felsőoktatás területén ilyen visszaesés nem tapasztalható, amelyet a szakma vállalatainak a támogatása is segít. Kedvezőtlenebb a helyzet az alsó- és középfokú szakképzés területén. A szakember-ellátottság jónak mondható.

Az ezredforduló erdő-, vad- és fagazdasági stratégiája

A jövő útját, az erdő-, a vad- és a fagazdaság szerepét az ezredfordulón és a következő évtizedekben az előbbieken változt helyzetértékelésre, továbbá a nemzetközileg várható tendenciákra építve lehet vázlatosan körvonalazni. Tekintettel arra, hogy a következő időszakban ennek részletesebb kimunkálását tervezzük, jelenleg inkább a főbb stratégiai irányok felsorolására vállalkozunk. Ebben figyelembe vettük az FM, az ÁPV Rt., az ERSZ és a FAGOSZ rendelkezésünkre bocsátott anyagait. A következőket emeljük ki:

1. *Számolni kell azzal*, hogy az erdők, a környezetbarát fa és a fatermékek, valamint a vadászat szerepe az ezredforduló időszakában tovább bővül. A környezet- és természetvédelem, a jóléti szolgáltatások: üdülés, turizmus terén növekszenek gyorsabban a társadalomnak az erdőkkel kapcsolatos igényei. Ugyanakkor a fa, mint újratermelhető nyersanyag sem veszít jelentőségéből, sőt a XXI. század kiemelkedően fontos nyersanyaga lesz. Magas színvonalú, korszerűsített feldolgozása révén növekszik a választéka, az értéke és felhasználási köre. A vadgazdaság jelentősége a sport, a turizmus és a hústermelés révén emelkedik.

2. *Az erdők fenntartása és fejlesztése*, stabilitásának fokozása csak a természetközeli módszerek alkalmazása, a természetközeli erdőgazdálkodás általános elterjesztése útján oldható meg úgy, hogy megfeleljen a fenntartható, korszerűen értelmezett erdő-, vad- és fagazdaság követelményeinek. Ezt egyaránt érvényesíteni kell az erdőtervezésben és az erdőfelügyeletben.

3. *Az erdei ökoszisztéma szerinti gondolkodás*, az ökológiai és az ökonomiai szempontok ennek megfelelő figyelembe vétele határozza meg az erdő élővilágába (nem csupán a faállományba) való minden emberi beavatkozás mikéntjét, számolva

a beavatkozás sokféle és sokirányú következményével. Az egész erdei biocönózisra kiterjedő termelési eljárások átfogó kidolgozása és bevezetése számos gond forrása lesz és hosszabb időt igényel. Az erdészeti, vadászati és fagazdasági kutatások, valamint a szakoktatás fejlesztése is ebben az irányban kell, hogy haladjon.

4. *A gazdasági célokat* leginkább szolgáló fatermelés szerepe főleg a jó minőségű, méretes értékfa előállítását illetően növekszik. Az európai faigény a természetes, masszív lombosfa irányába tolódik el, amelyet nálunk erdeink területének mintegy 60%-án éppen a természetközeli erdőgazdálkodás hosszabb vágásfordulójú erdeiben eredményesen lehet megteremlni. A termelési célok és az ökológiai adottságok figyelembe vételével kell a gépesítést, a műszaki fejlesztést és az erdőfel-tárást tervezni.

5. *Fel kell készülni* a mezőgazdasági termelésből kikerülő földek erdővel való hasznosítására. A becslések szerint 800 ezer hektár körül lesz ezen földek területe, amelynek a következő 25 év folyamán a felét lehet erdősítésre előirányozni és a szükséges EU feltételeket ehhez megteremteni. Az Európai Unióhoz való csatlakozást valamennyi területen figyelembe kell venni.

6. *Az állami erdők közcélú feladatainak*, a példaértékű erdő-, vad- és fagazdálkodásnak az ellátása, a magánerdő-gazdálkodás jobb szakmai támogatása érdekében tovább kell fejleszteni az államerdészet egységes szervezetét, irányítását és az erdőfenntartás finanszírozási rendszerét.

7. *Növelni kell* az erdő- és fagazdaság ökonomiai megalapozottságát. Számottevő költségcsökkentést lehet és kell elérni a differenciált erdőművelési eljárások kidolgozása és bevezetése, valamint az erdőművelés finanszírozásának továbbfejlesztése útján. Itt kell megemlíteni a vállalkozók tevékenységének átfogó rendezését, támogatását is. A fafeldolgozó ipar fejlesztése nélkülözhetetlen a jövedelmező erdőgazdálkodás szempontjából is.

8. *A nagyvadállomány minőségének emelése*, a megfelelő ivararány és korösszetétel kialakítása, a fenntartható vadlétszám szerinti gazdálkodás kell, hogy a jövőben érvényesüljön. A vadkárok csökkentése és térítése várhatóan elősegíti a vadállományok a szakmailag kívánatos szinten való tartását.

9. *Az ország faellátásának gondjait* a hazai erdőkből hosszabb távon meg lehet oldani, mert növelni lehet és kell a fakitermelést, valamint javítani a külkereskedelmet. A fa és fatermékek külkereskedelmi mérlege hosszabb távon kedvezően alakulhat, ha a fakereskedelem és a marketingtevékenység kívánatos fejlesztése sem marad el.

10. *Az Európai Unióhoz való csatlakozás* és elsősorban a jövő céljainak megfogalmazása végett, ezek teljesítéséhez szükséges előfeltételek megteremtése egyaránt kiemelt jelentőségű egy olyan korszerű erdő-, vad- és fagazdaság-politika, valamint PR tevékenység kidolgozása, amely figyelembe veszi a megváltozott és változó helyzetet, és hosszabb távra elősegíti a társadalom jólétét tartamosan szolgáló erdő-, vad- és fagazdaság fejlesztését.

Az erdő és az ember

Örvendetes, hogy a társadalom figyelme egyre erőteljesebben irányul az erdő-, vad- és fagazdaság felé. Erdeink állapota kezd valódi közüggé válni.

Éppen ezért nő a szakemberek, a kutatás, az oktatás felelőssége abból a szempontból is, hogy kellő tájékoztatást és eligazítást adjon, mit várhat a társadalom ettől az ágazattól.

Az erdő és a fa szerepe a következő évszázadban minden eddiginél nagyobb lesz. Ezért kell időben felkészülni a fejlesztésre, amelynek tudományos alapjait a kutatások támogatásával és hatékonyságának növelésével kell megteremteni.